

Dag Daniš: V pozadí pandemickej krízy sa začala bitka o kľúč k jej vakcíne a liečeniu

- Redakce CZ24 News | 18. března 2020

USA/NĚMECKO: V pozadí pandemickej krízy sa začala bitka o kľúč k jej liečeniu. Farmaceutické firmy a vlády bojujú nielen o rýchly vývoj vakcíny, ale aj o jej vlastníctvo a ovládnutie trhu.

Prepuklo to koncom minulého týždňa. Viacerých nemeckých politikov pobúrili správy o tom, ako sa americká vláda údajne snažila tlačiť na Nemcov, aby predali výskumné a technologické kapacity svojej firmy CureVac. Za miliardu dolárov vraj Američania žiadali výhradné práva na vývoj prípadnej vakcíny proti novému koronavírusu.

Na rokovaníach so zástupcami nemeckej firmy sa mal zúčastniť aj americký prezident Trump. Nemci podozrievajú Američanov, že sa snažia eliminovať konkurenciu a získať monopol na vakcíny proti COVID-19.

CureVac

Správy, ktoré priniesol Welt am Sonntag, americký veľvyslanec v Nemecku poprel ako nepresné a nepravdivé. Zdroje z americkej vlády zas tvrdia, že boli prehnané.

Jadro prípadu však zrejme sedí. Aj Financial Times a The New York Times citujú viacerých nemeckých a amerických politikov, ktorí tvrdia, že Spojené štáty sa pokúšali získať prístup k výskumu a technológiám nemeckej firmy CureVac. Tá pracuje na vlastnom vývoji a testovaní vakcíny proti novému koronavírusu.

Ministri nemeckej vlády reagovali pomerne ostro. „Nemecko nie je na predaj,“ vyhlásil nemecký minister hospodárstva. „Výhradnému predaju prípadnej vakcíny do USA sa musí zabrániť všetkými prostriedkami. Kapitalizmus má svoje limity,“ napísal na Twitteri zástupca Bundestagu.

„Národná bezpečnosť“

Celkom inak (viac sprava) prípad komentoval nemecký minister vnútra za CSU Seehofer. Tvrdí, že nový koronavírus nie je len zdravotníckou krízou, ale aj otázkou národnej bezpečnosti. Nemecká vláda podľa neho musí zabezpečiť okrem hraníc a dodávok potravín aj dodávky zdravotníckeho materiálu a liekov.

Treba dodať, že veľmi podobne ako Seehofer problém vníma aj americký prezident Trump a americká vláda. Výskumné, vývojárske a farmaceutické spoločnosti, ktoré pracujú na vakcíne, sa snaží dostať pod americkú kontrolu.

A nielen to. Washington tlačí aj na spájanie síl amerických firiem so silnejšími hráčmi, ktorí dokážu zabezpečiť financie. Americká biotechnologická firma Inovio, ktorá tvrdí, že vie vyrobiť milión testovacích vakcín do konca roka, získala viacero veľkých grantov. Medzi inými aj grant od nadácie Billa Gatesa.

Popri tom mala americká vláda spolu s investormi osloviť 25 biotechnologických firiem, schopných pracovať na novej vakcíne, s ponukou na prevzatie ich výskumu. Alebo s ponukou sponzoringu ich programu - výmenou za exkluzívny prístup k ich dátam.

Americká ponuka pre nemeckú CureVac – údajne nátlaková – bola len jedným z týchto prípadov. Alebo jedným z pokusov o ovládnutie potenciálnej konkurencie.

Mocenské monopoly

Slovom, americkí investori sa snažia – spoločne s americkou vládou – nielen urýchliť vývoj a testovanie vakcíny proti novému koronavírusu. Snažia sa ovládnuť alebo aspoň kontrolovať globálny trh s vakcínami.

Jedným z dôvodov je asi snaha presadiť sa v medzinárodnej obchodnej konkurencii a upevniť si postavenie pri technológiách budúcnosti (kam patria aj biotechnológie).

Druhým dôvodom môže byť snaha monopolizovať alebo ovládnuť trh a dostať ho pod americkú kontrolu. Aj tú politickú. Lebo... „National security“.

Na boji o „kľúč od vakcíny“ sú znepokojujúce obe veci. Aj obchodná stránka, teda zámer silnejších skupovať menších (európskych) hráčov a vytvoriť „oligopol“. Aj tá politická. Fakt, že v pozadí obchodných rokovaní a miliardových ponúk vidieť prezidenta Trumpa a jeho tím, naznačuje, že okrem prirodzeného obchodného súperenia je v hre aj mocenský faktor.

Spotrebiteľ potrebuje výber

Vo všeobecnosti platí, že vytváranie obchodných či mocenských monopolov/oligopolov je pre trh nezdravé. Alebo rovno nebezpečné. Spoločnosti, ktoré ovládnu trh, diktujú ceny a podmienky. A zvyknú starostlivejšie investovať do právnikov a lobistov než do kvality produktov a služieb... Spotrebiteľia a štáty proti tomu bojujú reguláciami a protimonopolnými úradmi.

Pri vírusovej pandémie, ktorá dokázala za pár týždňov zabiť tisíce ľudí a zmraziť svetovú ekonomiku, to platí stonásobne. Obchodné oligopoly s vakcínami by mali byť neprijateľné. A tie pod kontrolou jednej z vlád by mali byť celkom vylúčené. Tu už predsa nejde len o deformácie „trhu“. Tu ide o zdravie a životy ľudí.

Spotrebiteľ by mal mať vždy na výber z viacerých, rôznych ponúk. Amerických, francúzskych, nemeckých, švajčiarskych... Platí to najmä pri takých dôležitých veciach, akými sú lieky a vakcíny.

Mimochodom, dnes trh s vakcínami pevne ovládajú štyri dominantné firmy: Merck, Pfizer, Sanofi a GSK. Stovky konkurentov v priebehu posledných rokov buď kúpili, alebo vytlačili na okraj trhu.

Riešenie

Riešením pritom nie je skupovanie inovatívnych firiem a obchodná koncentrácia do rúk úzkej skupiny „vlastníkov vakcín“. Ani štandardná, teda rozbitá obchodná konkurencia (so strážením firemného know-how).

Rešením je kombinácia konkurenčného prostredia a kooperácie firiem, ktoré sa rešpektujú a potrebujú. Teda spolupráca a vzájomne výhodná výmena informácií (bez exkluzívnych práv pre toho silnejšieho).

Pre vedu, výskum a vývoj platí jednoduché pravidlo: čím viac medzinárodnej spolupráce a výmeny poznatkov, tým rýchlejšie napredovanie. A naopak.

Na začiatku roka 2020 sa stala hrozná a zároveň úžasná vec. Na ľudstvo udrela nákaza v podobe

nového vírusu. A naučili sme sa počúvať a poslúchať vedcov. Viroológovia, epidemiológovia, infektológovia a lekári radia, čo robiť. A my sa ich pokynmi, akokoľvek prísnymi, riadime.

V bezprecedentnom rozsahu sa vzdávame osobnej slobody, zvykov, podnikania, ziskov, pôžitku... A vykonávame to, čo nám (a našim lídrom) radia vedci. Sme zodpovední, disciplinovaní, podriadení prísnyh pravidlám. A popri tom spolupracujeme a pomáhame si.

Niečo také skvelé sa nedeje často. Ale deje sa to. Hlavne v časoch krízy. Lebo človek nie je naprogramovaný len sebecky a súťaživo. Kdesi v hĺbke našich génov a inštinktov sme schopní potlačiť sebecko a osobný prospech. A vydolovať zo seba zodpovednosť za druhých, celkom cudzích ľudí; solidaritu s inými (alebo so všetkými). A spoluprácu bez nároku na odmenu a zisky.

Ak sa niečo podobné podarí aj pri medzinárodnej spolupráci na hľadani vakcíny, bude to rovnako skvelé. Iste, aj biotechnológie a farmaceutiku ovládajú predátori z biznisu. A najnovšie aj z politiky. No jadrom ich tímov sú vedci. Ľudia vytrénovaní vymieňať si poznatky a spolupracovať. Väčšinu z nich poháňa zvedavosť a snaha riešiť problémy. Nie túžba ovládať iných.

Medzinárodná bezpečnosť

Treba dúfať, že zodpovednosť, ktorej sa počas krízy učíme, prevládne aj pri hľadaní a následnej distribúcii lieku (vakcíny). Takisto treba dúfať, že výrobcov vakcín a účinných liekov bude dostatok na to, aby sa udržalo prirodzené konkurenčné prostredie.

Na pozadí krízy by sa nemala presadiť úzka skupina „vlastníkov vakcín“, ktorá tu bude kooperovať len na tom, aby ovládla trh. A s ním aj bezpečnosť, zdravie a životy miliárd ľudí.

Nemci majú v tomto spore pravdu. Kapitalizmus musí mať hranice. A mocenské hry tiež.